

Tegels van de Turfhaven

Archeologisch noodonderzoek in het pand
Turfhaven 11 in Hoorn

C.P. Schrickx

Tegels van de Turfhaven

Archeologisch noodonderzoek in het pand
Turfhaven 11 in Hoorn

C.P. Schrickx

Hoorn 2009

Colofon

Verslagen van de Archeologische Dienst Hoorn 11

Titel: Tegels van de Turfhaven.
Archeologisch noodonderzoek in het pand Turfhaven 11 in Hoorn

OM-nummer: 32445

Projectnummer: 307

Opdrachtgever: Gemeente Hoorn

Coördinaten: 133029.03 / 517166.25
133034.32 / 517163.08
133023.04 / 517155.54
133028.17 / 517152.81

Auteur: C.P. Schrickx (Gemeente Hoorn, Bureau Erfgoed, Archeologie)

Veldwerk: C.P. Schrickx (Gemeente Hoorn, Bureau Erfgoed, Archeologie)
C. Aay (Gemeente Hoorn, Bureau Erfgoed, Archeologie)
I. Duppen (Gemeente Hoorn, Bureau Erfgoed, Archeologie)

ISBN 978-90-78701-09-5

© Gemeente Hoorn, Bureau Erfgoed, Archeologie, 2009

Niets van deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, film, fotokopie, digitaal of geautomatiseerd systeem zonder voorafgaande toestemming van de copyrighthouders en de auteurs.

De uitgever heeft de inhoud met de grootst mogelijke zorgvuldigheid samengesteld. Ondanks deze zorgvuldigheid kunnen gegevens zijn veranderd of onjuist zijn weergegeven.

Inhoudsopgave

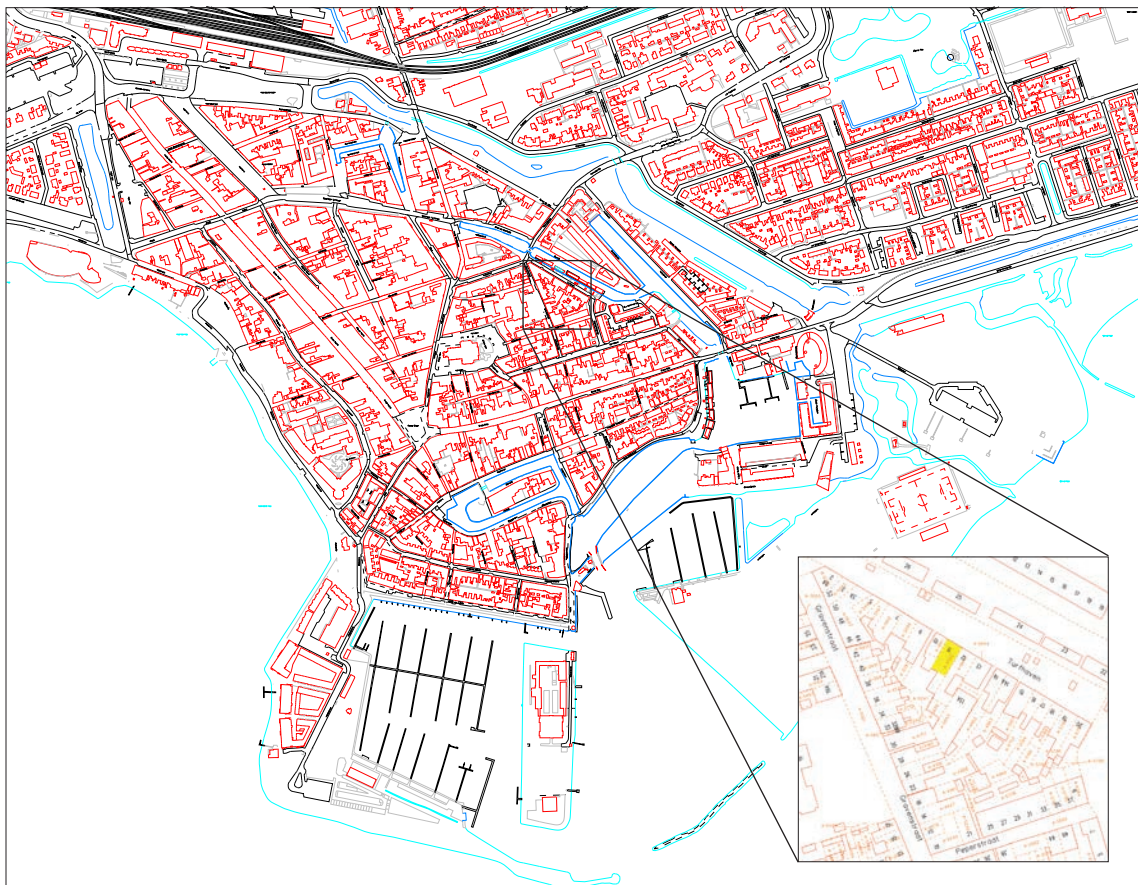
1 Inleiding	7
2 De onderzoekslocatie	9
3 Opzet en doel van het onderzoek	12
4 De Resultaten	13
4.1 Korte bouwhistorische inventarisatie	13
4.2 De aangetroffen sporen	19
4.3 Het vondstmateriaal	25
5 Conclusies	33
Bijlage 1 Determinatelijst keramiek	34

1. Inleiding

Op 4 december 2008 is een archeologisch noodonderzoek uitgevoerd in het pand Turfhaven 11 (afbeelding 1 en 2). Het onderzoek is verricht door de afdeling Archeologie van het Bureau Erfgoed van de gemeente Hoorn. De projectleiding werd gevormd door drs. M.H. Bartels, gemeentelijk archeoloog van Hoorn. Het veldteam stond onder leiding van archeoloog C.P. Schrickx. De andere leden van het veldteam waren veldtechnicus C. Aay en I. Duppen, beide werkzaam bij de afdeling Archeologie van het Bureau Erfgoed van de gemeente Hoorn.

De aanleiding voor het onderzoek werd gevormd door een melding van funderingen die tevoorschijn waren gekomen bij het slopen van de vloer in het pand. Archeoloog C. Schrickx constateerde dat veel fragmenten van wandtegels aan de oppervlakte zichtbaar waren en dat enkele muren tot een kelder behoorden. Besloten is het vondstmateriaal te verzamelen en de zichtbare sporen bloot te leggen en te documenteren.

In dit rapport worden de resultaten van dit kleine noodonderzoek weergegeven. De aandacht gaat met name uit naar de kelder en de verschillende soorten wandtegels die daarin zijn aangetroffen. Daarnaast wordt aandacht besteed aan de historische achtergrond van de onderzoekslocatie en de bouwhistorische sporen die in het pand aanwezig zijn. Het rapport volgt de eisen die daaraan gesteld worden in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie 3.1 (KNA 3.1) en het kwaliteitshandboek Archeologie Hoorn versie 2009.

Afbeelding 1 Kadasterkaart van de binnenstad van Hoorn met daarop het onderzoeksgebied (afbeelding 2)

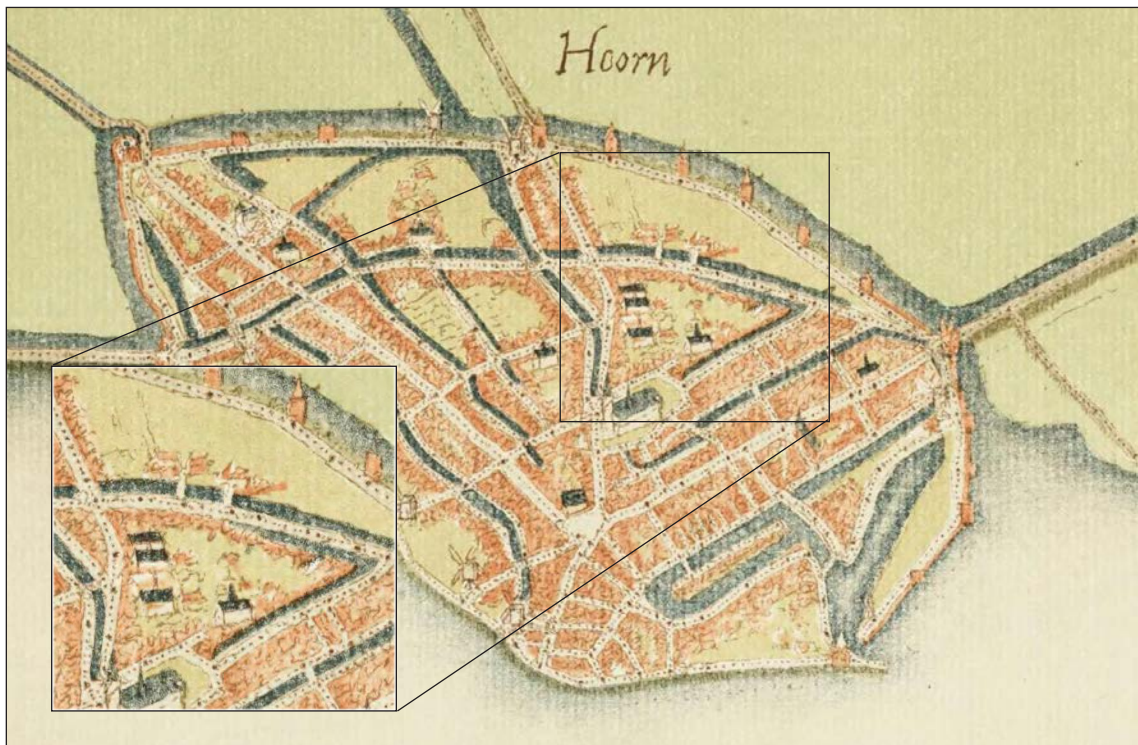
Afbeelding 2 Kadasterkaart van de binnenstad van Hoorn met daarop in geel de onderzoekslocatie binnen het gebied begrensd door de Turfhaven, de Peperstraat en de Gravenstraat.

2. De onderzoekslocatie

De Turfhaven is als straat ontstaan langs een gedeelte van de omwalling uit het begin van de 15de eeuw. Deze stadsuitleg zou volgens Velius hebben plaatsgevonden in 1426. Het water van de huidige Turfhaven was het onderdeel van de omgrachting tussen de Gouwpoort (deze poort stond op de plek waar nu de Korte Achterstraat overgaat in de Achterstraat) en de Oosterpoort (locatie van de latere Oude Oosterpoort). Langs dit water lag niet meer dan een aarden wal met her en der een houten wachthuisje. In 1508 vond opnieuw stadsuitbreiding plaats waardoor de Turfhaven zijn functie als omwalling verloor. De stadswal langs Achter de Vest en langs het water van de Vollerswaal (over het Jeudje) verving de omwalling langs de Turfhaven. De nieuwe omwalling werd uitgevoerd met stenen torens, waarvan de Mariatoren de enige toren is die nog bestaat.

Omstreeks 1590 werd de Muntstraat aangelegd, vanaf de Gouw over het terrein van het voormalige Catharinaklooster naar de oude stadswal. Enkele jaren later werd ook de Gravenstraat gemaakt als verbinding tussen het Gerritsland en de Muntstraat. De straat is genoemd naar het grafveld van het voormalige Agnietenklooster dat daar gesitueerd moet worden. Door deze stadswerken is voor dit gedeelte van de stad het kaartbeeld eind 16de eeuw (afb. 5) sterk veranderd ten opzichte van de kaart van Van Deventer uit circa 1560 (afb. 3) en Guicciardini uit 1582 (afb. 4).

Na 1508 werd het grootste gedeelte van de oude stadsgracht, tussen de Peperstraat en het Breed, de Turfhaven of de Nieuwe Turfhaven genoemd. De oude stadsgracht werd gebruikt aanlegplaats voor turfschepen. Tegenwoordig heet de straat tussen de Gouw en het Nieuwe Noord de Gedempte Turfhaven (gedempt 1884) en de straat tussen de Muntstraat en de Peperstraat de Turfhaven.

Afbeelding 3 Stadsplattegrond van Van Deventer uit ca. 1560 met uitsnede onderzoeksgebied (noorden boven)

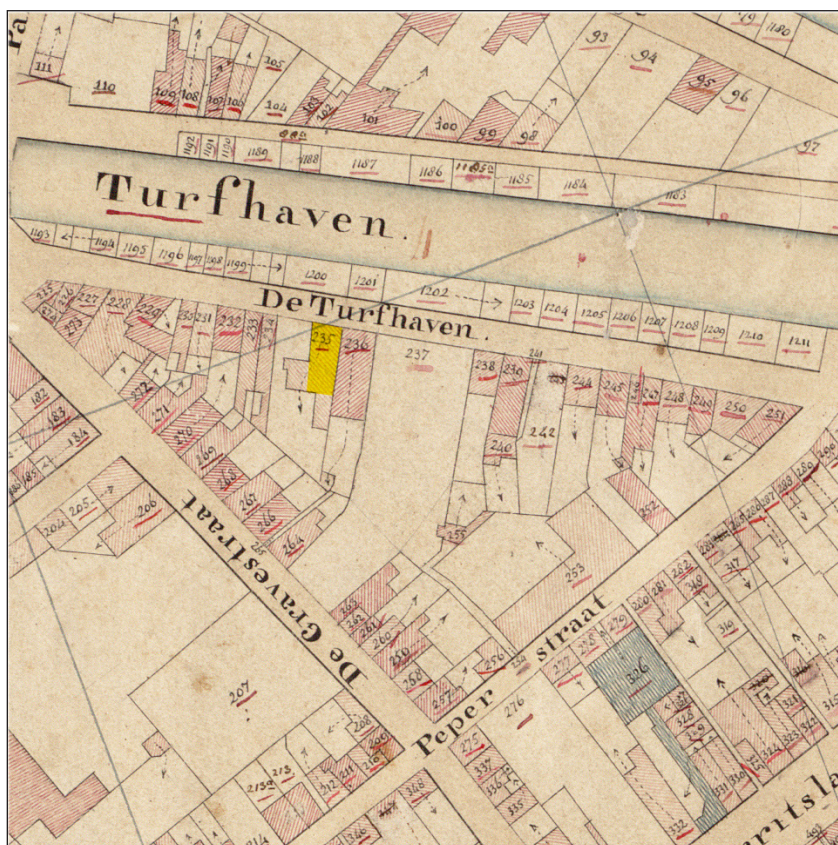
Afbeelding 4
 Detail van de stadsplattegrond van Guicciardini uit 1582 (noorden onder). Collectie WFA.
 Links de Peperstraat, onder de Turfhaven. De Gravenstraat en de Muntstraat zijn nog niet aangelegd.

Afbeelding 5
 Detail van de stadsplattegrond van Utenwael uit 1596 (noorden onder). Collectie WFA.
 Links de Peperstraat, rechts de Gravenstraat en onder de Turfhaven.

Afbeelding 6
 Detail van de stadsplattegrond van Velius uit 1615 (noorden onder). Collectie WFA.
 Links de Peperstraat, rechts de Gravenstraat en onder de Turfhaven.
 Het aantal huizen dat Velius aan de Turfhaven weergeeft komt goed overeen met het aantal huizen zoals dat er tegenwoordig staat.

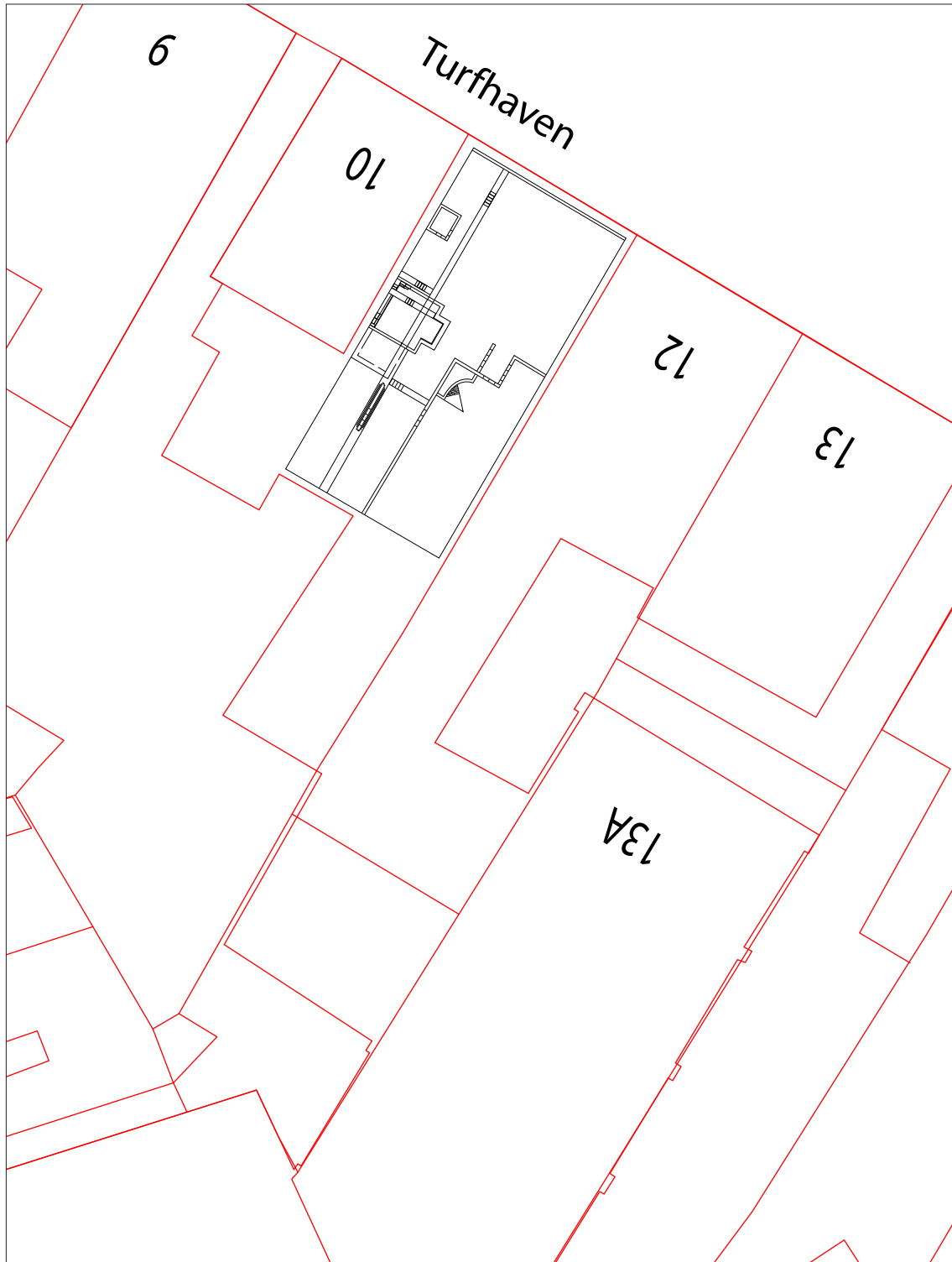
Afbeelding 7
Detail van de kadasterkaart uit 1823. In geel het pand Turfhaven 11.
Collectie WFA.

Afbeelding 8 Tekening voorgevels Turfhaven 10 en 11 in 1944 (bron: Hoorn
huizen straten mensen)

3. Opzet en doel van het onderzoek

Doel van het onderzoek was de zichtbare sporen te documenteren. Deze zijn voor zover mogelijk schoongemaakt, gefotografeerd en op tekening gezet (schaal 1:20). De aandacht is met name uitgegaan naar een kelder met 17de-eeuwse wandtegels. De tegels zijn ter plekke gefotografeerd en de losse tegels zijn verzameld.

Afbeelding 9 De allesporenkaart weergegeven op de kasterkaart (schaal 1:200)

4. De resultaten

4.1 Bouwhistorische inventarisatie

Het pand is een eenvoudig huis met verdieping met borstwering dat van oorsprong uit de 17de eeuw dateert. Interessant in dit verband is de omschrijving van de eisen die aan de te bouwen huizen aan de nieuw aangelegde Gravenstraat in 1594 werden gesteld. Bepaald werd dat de huizen gebouwd moesten worden met “harde dacken, steenen wanten, ende steenen gevels, gemetselt met behoorlicke calck en steen ende getimmerd met bequaeme eeckenhout”.¹ Tevens werd bepaald “die wurmtte te leggen ten minsten XV voeten uuytte drempell”. De ‘wurmte’ is de muurplaat en tevens gootbodem. Deze moest op 15 voet hoogte, oftewel circa 4,20 meter, worden aangebracht. Dit is de hoogte van de zijmuren bij een huis met borstwering op de verdieping. Hieruit kunnen we afleiden dat eind 16de eeuw en waarschijnlijk ook in de 17de eeuw veel huizen met borstwering in de omgeving van de Gravenstraat zijn gebouwd.

De huidige voorgevel van het pand dateert uit 1882. De achtergevel verraadt een hogere ouderdom. De bakstenen dateren vermoedelijk uit de 17de eeuw. De gevel is gemetseld in een kruisverband met drieklezoren op de hoeken.

Inpandig was de begane grond volledig uitgehold op het moment dat de archeologische waarneming aanving. Hierdoor was het mogelijk ook de zijmuren van het pand te bekijken. Deze zijn met dezelfde soort bakstenen opgetrokken als de achtergevel. Uit de constructie van de vloerbalken kan de oorspronkelijke locatie van de schouw worden afgeleid. Deze heeft zich tegen de westelijke zijmuur (de rechtermuur

Afbeelding 10 en 11 Voor- en achtergevel Turfhaven 11. De voorgevel dateert uit 1882.

Afbeelding 12 Zijgevel aan de noordkant van Turfhaven 11

Afbeelding 13 Turfhaven 11 in pandig, kijkend richting de voorgevel

Afbeelding 14 Westmuur in pandig; rechts de voorgevel. Middenin een later tegen de gevel gebouwde schoorsteen. Hier heeft zich ook de oorspronkelijke schouw bevonden.

Afbeelding 15 De balken geven de oorspronkelijke locatie van de schouw in de westmuur aan. De rechterbalk heeft nog een sleutelstuk. Rechts bevindt zich de voorgevel

*Afbeelding 16 en 17
Aan twee balken aan de kant
van de westelijke zijmuur
van het pand bevinden zich
nog Renaissance sleutel-
stukken.*

gezien vanaf de voorkant van het huis) bevonden. Deze schouw is op zeker moment afgebroken en vervangen door een schoorsteen voor een kachel.

Twee balken zijn voorzien van Renaissance sleutelstukken. De profilering van de sleutelstukken is zeer eenvoudig; ze dateren uit de 17de eeuw. Bijbehorende korbelen ontbreken. Aangezien in de muren geen sporen van stijlen te zien zijn, lijkt het waarschijnlijk dat ze hergebruikt zijn.

De oostelijke zijmuur was voorzien van een lambrisering van 8 lagen witte tegels (13 x 13 cm) met daarboven een randtegels (13 x 7 cm) uitgevoerd met paarse (mangaankleurige) verf. De aanwezige slopers deelden mee dat de tegenhanger van deze muur, de gangmuur aan de rechterkant van de voordeur, voorzien was van een identieke lambrisering. Deze was reeds gesloopt op het moment van de archeologische waarneming.

De randtegels vormen een doorlopend slingerdecor van bladeren met vogels. Tegels met dit decor (bloemhalfjes) zijn geproduceerd in Friesland vanaf omstreeks 1720 tot omstreeks 1900. Ze waren zeer populair en komen in diverse variaties voor. Het is moeilijk de tegels precies te dateren. Het is waarschijnlijk dat de gang met lambrisering gelijktijdig met de bouw van de nieuwe voorgevel in 1882 is aangebracht. Hierbij is tevens de indeling van het huis op de begane grond gewijzigd (zie paragraaf 4.2).

Afbeelding 18 Zolder met borstwering en gezaagde krommers, gezien richting de voorgevel

Afbeelding 19

Lambrisering aan de zuidmuur bestaande uit witte tegels en randtegels met slingerdecor en vogels uitgevoerd in paarse (mangaan-kleurige) verf, 1720-1900.

De lambrisering is over de volledige lengte van de muur aanwezig geweest en maakte onderdeel uit van een gang in het pand.

X=133029.03 / Y=517166.25

voordeur

X=133034.32 / Y=517163.08

haard
(zie foto's)

S 04

gang

S 07

S 06

wenteltrap

S 08

kelder

tongewelf

S 01

V 01

kelder

ingang
kelder

S 02

S 03

S 05

S 04

achterdeur

X=133023.04 / Y=517155.54

X=133028.17 / Y=517152.81

Turhaven 11
OM-nr 32445
Project 307
Schaal 1:50

Muren
Kelder met wandtegels
Meetpunt

0 1 2 3 4 5 m

4.2 De aangetroffen sporen

Kelder (S01)

Het belangrijkste spoor dat is aangetroffen, is een kelder (S01) die zich halverwege het pand bevindt, tegen de oostelijke zijmuur (de linkermuur vanaf de voorkant gezien). Deze kelder was bij het verwijderen van de vloer tevoorschijn gekomen en dit vormde de aanleiding voor het archeologische noodonderzoek.

De kelder heeft inwendig een lengte (evenzijdig aan de zijmuur) van 2,50 meter en inwendig een breedte van 1,40 meter. Aan een van de zijden is een uitbouw aanwezig waar zich de trap heeft bevonden die toegang tot de kelder gaf. Deze uitbouw heeft inwendig een breedte van 0,70 meter. Een gedeelte van de kelder is voorzien van een tongwelf dat aan de kant van de ingang netjes met een toogje is afgemetseld. Het gedeelte van de kelder met tongwelf is inwendig 1,40 meter breed en ongeveer 1,00 meter diep. De kelder heeft een diepte van ruim 0,90 meter gerekend vanaf de onderkant van het tongwelf.

Afbeelding 20 De kelder met rechts de zuidmuur met de lambrisering uit de periode 1750-1900. In de kelder is een gangmuur gebouwd en de kelder is volgestort met zand en puin.

De bodem van de kelder bestaat uit kleine lichtbruine en donkerbruine plavuizen (10,5 x 10,5 cm) die in schaakbordpatroon zijn gelegd. Dergelijke plavuizen werden toegepast in de 17de eeuw.

De muren van de kelder zijn, voor zover viel vast te stellen, halfsteens met aan de binnenkant op de kant geplaatste bakstenen zodat de totale breedte ongeveer 15 cm bedraagt. Hier tegenaan zijn wandtegels aangebracht. Twee muren zijn niet van wandtegels maar van plavuizen voorzien. De muren van het gedeelte van de kelder bij het trapgat zijn aan de bovenkant netjes afgewerkt met horizontaal gelegde wandtegels (hiervan resteerden slechts enkele).

De wandtegels zijn fotografisch vastgelegd. Diverse van deze tegels en de tegels die los in de puinvulling van de kelder zijn aangetroffen, staan beschreven bij de bespreking van het vondstmateriaal.

Opvallend is dat diverse van de wandtegels als brokken aan elkaar zijn gemetseld. Dit houdt in dat de tegels al gebroken waren voordat ze in de kelder werden gebruikt. Een deel van de tegels is dus hergebruikt. De jongste tegels dateren de aanleg van de kelder. Vermoedelijk kunnen we de aanleg omstreeks 1660/1670 dateren.

Kelder S08

In het westelijke gedeelte van het pand bevindt zich nog een tweede kelder. Hiervan konden slechts enkele muren (S07) en een trapconstructie worden blootgelegd. De kelder heeft een wenteltrap waarvan de treden uit op de kant geplaatste bakstenen bestaan. De kelder kon vanwege de beperkte omvang van het onderzoek niet worden uitgegraven. Wandtegels zijn hier niet aangetroffen. Vermoedelijk bevindt de kelder zich onder de volledige voorkamer (de rechtervoorkamer gezien vanaf de voorkant van het huis). Dit houdt in dat de kelder inwendig ongeveer 2,70 meter breed en 5,50 meter lang is (een hoek lijkt uitgebouwd te zijn tot een lengte van 6,50 meter).

Gangmuur S04

De voorraadkelder (S01) is op zeker moment buiten gebruik gesteld en opgevuld met zand en puin. In dit puin bevonden zich diverse (fragmenten van) wandtegels die vermoedelijk aan de muren rondom de trap verwerkt zijn geweest. In de kelder is een muur gebouwd (S02) als extra versteviging van de gangmuur (S04) en de trap die hierop steunt.

De gangmuur kon over de volledige lengte van het pand worden vastgesteld. De muur was opgebouwd uit rode bakstenen van 18,5 x 9 x 4 cm. Het fundament was steens en de opbouw halfsteens breed. De gang had inwendig een breedte van ongeveer 1,30 meter. Het soort bakstenen van de muur doet vermoeden dat de gang in de 18de eeuw/19de eeuw is aangebracht. Dit komt overeen met de datering van de wandtegels van de lambrisering die in de gang aanwezig is geweest. Het is aannemelijk dat de gang gelijktijdig met de nieuwe voorgevel in 1882 is aangebracht.

In de gang is een klein gemetseld keldertje (S05) van 0,95 bij 0,80 meter aanwezig. Deze is ongeveer 0,80 meter diep en de inhoud bestond uit asgrond. De functie van dit spoor is niet duidelijk. Vermoedelijk dateert het uit de 19de eeuw.

In het achterste gedeelte van het huis zijn verder geen sporen aangetroffen. Vermoedelijk was dit één ruimte.

Afbeelding 21

De zuidelijke muur van de kelder met veelkleurige ornamenttegels ('Haarlemse stertegels') en daar-
onder (onderste rij) tegels met blauwe beschildering met figuurde-
cor (schutter), dierdecor (vogel) en bloemendecor (bloempot). Langs
de rand zijn halve veelkleurige te-
gels geplaatst waaronder een tegel
met bloemendecor en twee orna-
menttegels ('Haarlemse stertegel'
en 'pompadour').

Afbeelding 22 Oostelijke muur (rechts) en noordelijke muur (links) van de kelder. De oostelijke
muur is voorzien van tegels en de noordelijke muur is bekleed met plavuizen.

Afbeelding 23

*Zuidelijke muur van uitgebouwde
ingang van de kelder met diverse
soorten tegels. Opvallend is dat
diverse tegels als brokken zijn
ingemetseld (secundair gebruikt)
en een tegel op zijn kop is inge-
metseld.*

*Te zien zijn: tegels met tafereel-
decor (landschap, schip), met
figuurdecor (beroepsfiguur), met
dierdecor (vogel, olifant), met
bloemendecor (drietulp, bloem-
vaas en bloemen) en met orna-
mentdecor ('Haarlemse stertegel').
De meeste tegels zijn uitgevoerd
in blauwe beschildering; enkele
zijn veelkleurig beschilderd.*

Afbeelding 24

*Noordelijke muur van uitgebouwde
ingang van de kelder met diverse
soorten tegels.*

*Te zien zijn: tegels met ornament-
decor, met vruchtendecor, met
bloemendecor en met figuurde-
cor.*

*De muur links is bekleed met pla-
vuizen.*

Afbeelding 25 Oostelijke muur van de kelder. Op de bodem van de kelder liggen plavuizen. De muur is voorzien van tegels met blauwe beschildering met dierdecor (zoogdieren en vogels).

Afbeelding 26 Oostelijke muur van de kelder met tegels met blauwe beschildering met dierdecor en figuurdecor.

Afbeelding 27 Oostelijke muur van de kelder met tegels met dierdecors, bloemdecors en figuurdecors.

Afbeelding 28 Detail van de oostelijke muur van de kelder met tegels met dierdecor (kadela-bertegels in blauw), met ornamentdecor (stertegels in blauw), met figuurdecor en bloemdecor (bloemvaas veelkleurig).

4.3 Het vondstmateriaal

De wandtegels zijn aangetroffen in het puin van de kelder en tegen de wanden van de kelder. De losse tegels zijn verzameld als vondstmateriaal en de overige tegels zijn fotografisch gedocumenteerd. Beide categorieën staan hier beschreven.

Ornament

001-C21

Ornament ('Haarlemse stertegel'); blauw; 1610-1640

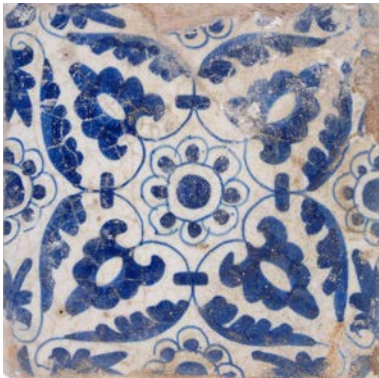

001-C07

Ornament ('Haarlemse stertegel'); veelkleurig; 1610-1640

De wandtegels is als drie brokken ingemetseld geweest.

Literatuur: Pluis 1998, 250 (A.01.11.83)

001-C06

Ornament; blauw; 135 x 135 x 12; 1600-1630

Literatuur: Pluis 1998, 249 (A.01.11.78)

Figuurdecor

001-C01

Staande man; hoekmotief: wingerdblads; blauw; 1620-1650

Litaratuur: Pluis 1998, 347 (A.02.02.02)

001-C23

Ruiter; hoekmotief: ossenkop; blauw; 1635-1660

Litaratuur: Pluis 1998, 356 (A.02.07.03)

001-C24

Beroepsfiguur; hoekmotief: ossenkop; blauw; 1625-1650

Bloemendecor

001-C25

Bloempot; hoekmotief: grote ossenkop; veelkleurig; 1625-1650

001-C26

Drietulp in accolades; hoekmotief: vleugelblad; blauw; 1630-1660

001-C04

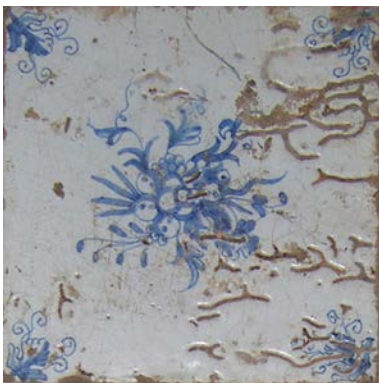
Kleine bloempot; hoekmotief: lelie; blauw; 135 x 135 x 12; 1630-1660. Licht gevloeid.

001-C19

Randtegel. Bloemdecor: anjer; veelkleurig; 134 x circa 105 x 15 mm; 1625-1650

Vruchtendecor

001-C27

Fruitstukje; hoekmotief: wingerdblad; blauw; 1620-1650

Dierendecor

001-C28

Vogel: ooievaar met kikker in de bek in rietlandschap; hoekmotief: spinnenkop; blauw; 1640-1670.

001-C20

(Roof)vogel; hoekmotief: lelie; halve bloemen halverwege
zijkanten; blauw met details oranjebruin; 133 x 134 x 14; 1620-
1650.

001-C22

(Roof)vogel; hoekmotief: lelie; halve bloemen halverwege
zijkanten; blauw met details oranjebruin; 134 x 134 x 14; 1620-
1650.

001-C13

Vogel; hoekmotief: ossenkop' blauw; 132 x 133 x 13; 1640-1670.

001-C29

Springende hond tussen balusters met lilies (kandelabers);
blauw; 1620-1650

001-C30

Springend hert tussen balusters met lelies (kandelabers); blauw;
1620-1650

001-C31

Springende hond tussen balusters met lelies (kandelabers);
blauw; 1620-1650

001-C32

Springende haas tussen balusters met lelies (kandelabers);
blauw; 1620-1650

001-C33

Olifant tussen balusters met lelies (kandelabers); blauw; 1620-
1650

001-C14

Hond tussen balusters met lelies (kandelabers); blauw; 135 x 134 x 14; 1620-1650

001-C08

Paard; hoekmotief: kwartrozet ('roosje'); blauw; 134 x 134 x 12 mm; 1640-1670.

001-C09

Aap; hoekmotief: kwartrozet ('roosje'); blauw; 135 x 135 x 11 mm; 1640-1670.

001-C10

Beer; hoekmotief: kwartrozet ('roosje'); blauw; 135 x 134 x 12 mm; 1640-1670.

001-C11

Bok; hoekmotief: kwartrozet ('roosje'); blauw; 134 x 134 x 11 mm; 1640-1670.

001-C15

Konijn; hoekmotief: kwartrozet ('roosje'); blauw; 134 x 134 x 12 mm; 1640-1670. Licht gevloeid.

001-C17

Haas springend over hek; hoekmotief: kwartrozet ('roosje'); blauw; 135 x 135 x 12 mm; 1640-1670.

001-C18

Hond; hoekmotief: kwartrozet ('roosje'); blauw; 135 x 134 x 12 mm; 1640-1670.

001-C12

Hert; hoekmotief: ossenkop; blauw; 135 x 136 x 13; 1640-1670.
Licht gevloeid.

Tafereeldecor

001-C03

Driemaster; hoekmotief: ossenkop; blauw; 133 x 133 x 13 mm;
1650-1700

001-C34

Driemaster; hoekmotief: ossenkop; blauw; 1650-1700
Bijgekakte tegel om hoek van kelder op te vullen.

Noten

¹ Zantkuijl e.a. 2001, 111.

5. Conclusies

Vanwege de geringe omvang van het archeologische noodonderzoek zijn conclusies ook slechts tot beperkte hoogte mogelijk.

Een voorraadkelder was vrijwel intact aanwezig en kon voor het grootste deel worden blootgelegd. Op zeker moment is de kelder dichtgestort en is een muur in de kelder gebouwd voor een nieuwe gang en trapopgang. Hierdoor kon een gedeelte van de kelder niet worden onderzocht. De kelder was voorzien van wandtegels die dateren uit de periode 1610-1660/1670. Diverse tegels uit de eerste helft van de 17de eeuw zijn hergebruikt. Deze zijn als gebroken tegels ingemetseld. De jongste tegels dateren de aanleg van de kelder. De aanleg kan op basis hiervan omstreeks 1660/1670 worden geplaatst. Dit dateert tevens de bouw van het huidige pand.

Op basis van enkele muren kan de oorspronkelijke indeling van het huis worden achterhaald. Het voorhuis was opgedeeld in twee ruimtes van gelijke breedte. Eén van de zeze voorkamers (de rechterkamer gezien vanaf de voorkant van het huis) was onderkelderd. Een bakstenen wenteltrap gaf toegang tot deze kelder. De kamer boven de kelder is voorzien geweest van een schouw.

Op zeker moment is de indeling van het huis veranderd. Het lijkt aannemelijk dat dit gelijktijdig heeft plaatsgevonden met de bouw van een nieuwe voorgevel in 1882. De kelders zijn dichtgestort en een gang is in het pand gebouwd. Deze gang was aan beide zijden voorzien van een lambrisering van witte tegels met daarboven een rand van paarse randtegels. Het decor van deze tegels is over een lange periode in gebruik geweest bij enkele Friese tegelbakkerijen (o.a. Bolsward). De tegels kunnen daardoor moeilijk precies gedateerd worden, maar zeker is dat ze eind 19de eeuw nog geproduceerd werden.

Literatuur

Boezaard, A. e.a., 1982: *Hoorn huizen, straten, mensen. Momenten uit de geschiedenis van monumenten*, Hoorn.

Pluis, J., 1998 (tweede druk): *De Nederlandse Tegel, decors en benamingen, 1570-1930*, Leiden.

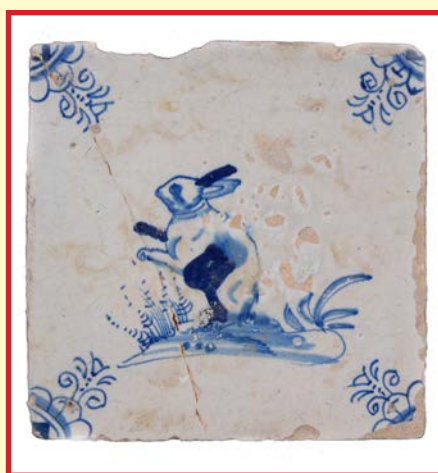
Zantkuijl, H. e.a., 2001: *De ontwikkeling van het woonhuis tot 1940 in Hoorn. Cultuurhistorische reeks Hoorn deel 2*, Hoorn.

Bijlage 1 KERAMIEK

Determinatie keramiek: C. Schrickx

V	fase	complex	compl.dat.	materiaal	C	vorm	typenr.	rand	overig	tot.	MAE	typedat.	opmerkingen
1	1	kelder		majolica	C01	wandteg		1	0	1	1	1620-1650	figuurdecor: staande man; blauw; wingerdblad
					C02	wandteg		1	0	1	1	1620-1650	figuurdecor: staande man met stok; blauw; wingerdblad
						wandteg		1	0	1	2	1620-1650	figuurdecor: staande man; blauw; wingerdblad
					C03	wandteg		1	0	1	1	1650-1700	tafeeldecor: scheepvaarttafeel; blauw; ossenkop
					C04	wandteg		1	0	1	1	1630-1660	bloemendecor: bloempot; blauw; lelie
					C05	wandteg		1	0	1	1	1610-1640	ornamentteg; veelkleurig; 'Haarlemse tegel'
					C07	wandteg		1	0	1	1	1610-1640	ornamentteg; veelkleurig; 'Haarlemse tegel'
						wandteg		5	0	5	2	1610-1640	ornamentteg; veelkleurig; 'Haarlemse tegel'
					C06	wandteg		1	0	1	1	1600-1630	ornamentteg; blauw
						wandteg		11	0	11	4	1600-1630	ornamentteg; blauw
						wandteg		15	0	15	1	1650-1800	witte tegels
						wandteg		8	0	8	3	1650-1700	tafeeldecor: scheepvaarttafeel; blauw; ossenkop
						wandteg		6	0	6	3	1600-1640	ornamentteg; veelkleurig; 'pompadour'
						wandteg		1	0	1	1	1610-1650	bloemendecor: bloempot; veelkleurig
						wandteg		10	0	10	7	1640-1670	bloempot; veelkleurig; grote ossenkop
						wandteg		1	0	1	1	1640-1670	bloemdecor: lelie; veelkleurig; grote ossenkop
					C19	wandteg		1	0	1	1	1640-1670	bloemdecor: anjer; veelkleurig; grote ossenkop; randteg
						wandteg		1	0	1	1	1680-1750	tafeeldecor: landschap; blauw; spinnenkop
						wandteg		2	0	2	2	1620-1650	dierendecor; blauw; kandelaber
						wandteg		1	0	1	1	1650-1750	tafeeldecor: kinderspel; blauw; spinnenkop
						wandteg		1	0	1	1	1620-1650	figuurdecor: viodspeler; blauw; lelie
						wandteg		1	0	1	1	1640-1670	figuurdecor; blauw; ossenkop
						wandteg		9	0	9	1	1620-1680	diverse fragmenten; blauw
						wandteg		5	0	5	1	1620-1650	bloemendecor; blauw; Wan-Li
						wandteg		5	0	5	2	1620-1650	dierendecor; blauw; kandelaber
						wandteg		4	0	4	2	1610-1640	stertulp met kwartrozet; blauw
						wandteg		2	0	2	1	1630-1670	tulp in gekarteld kwadraat; veelkleurig; lelie

	wandteg	27	0	27	10	1620-1750	diverse fragmenten
C08	wandteg	1	0	1	1	1640-1670	dierendecor: paard; blauw; kwartrozet
C09	wandteg	1	0	1	1	1640-1670	dierendecor: aap; blauw; kwartrozet
	wandteg	1	0	1	1	1640-1670	dierendecor: aap; blauw; kwartrozet; incompleet
C10	wandteg	1	0	1	1	1640-1670	dierendecor: beer; blauw; kwartrozet
C11	wandteg	1	0	1	1	1640-1670	dierendecor: bok; blauw; kwartrozet
C12	wandteg	1	0	1	1	1640-1670	dierendecor: hert; blauw; ossenkop
C13	wandteg	1	0	1	1	1640-1670	dierendecor: vogel; blauw; ossenkop
C14	wandteg	1	0	1	1	1620-1650	dierendecor: hond; blauw; kandelaber
C15	wandteg	1	0	1	1	1640-1670	dierendecor: konijn; blauw; kwartrozet
C16	wandteg	1	0	1	1	1640-1670	dierendecor: konijn; blauw; kwartrozet
C17	wandteg	1	0	1	1	1640-1670	dierendecor: haas; blauw; kwartrozet
C18	wandteg	1	0	1	1	1640-1670	dierendecor: hond; blauw; kwartrozet
C20	wandteg	1	0	1	1	1620-1650	dierendecor: vogel; blauw met details oranjebruin; lelie
C22	wandteg	5	0	5	5	1620-1650	dierendecor: vogel; blauw met details oranjebruin; lelie
C21	wandteg	1	0	1	1	1610-1640	ornamentdecor; blauw
C23	wandteg	1	0	1	1	1635-1660	figuurdecor: ruiter; blauw; ossenkop
C24	wandteg	1	0	1	1	1625-1650	figuurdecor: berpepsfiguur; blauw; ossenkop
C25	wandteg	1	0	1	1	1625-1650	bloemendecor: bloemvaas; veelkleurig; grote ossenkop
C26	wandteg	1	0	1	1	1630-1660	bloemendecor: drietulp; blauw; vleugelblad
C27	wandteg	1	0	1	1	1620-1650	vruchtendecor: fruitstukje; blauw; wingerdblad
C28	wandteg	1	0	1	1	1640-1670	dierendecor: vogel; blauw; spinnenkop
C29	wandteg	1	0	1	1	1620-1650	dierendecor: hond; blauw; kandelaber
C30	wandteg	1	0	1	1	1620-1650	dierendecor: hert; blauw; kandelaber
C31	wandteg	1	0	1	1	1620-1650	dierendecor: hond; blauw; kandelaber
C32	wandteg	1	0	1	1	1620-1650	dierendecor: haas; blauw; kandelaber
C33	wandteg	1	0	1	1	1620-1650	dierendecor: olifant; blauw; kandelaber
C34	wandteg	1	0	1	1	1650-1700	tafeldecor: schip; blauw; ossenkop
		142	0	142	73		

ISBN 978-90-78701-09-5